

ОСОБЛИВОСТІ АНСАМБЛЕВОЇ ГРИ В КОНТЕКСТІ ІНСТРУМЕНТАЛЬНОГО СКРИПКОВОГО ВИКОНАВСТВА В МИСТЕЦЬКИХ ЗАКЛАДАХ ОСВІТИ

Охманюк В. Ф.

*кандидат мистецтвознавства, професор,
професор кафедри музичного мистецтва
Волинський національний університет імені Лесі Українки*

Томчук Н. С.

*викладач по класу скрипки
Луцька музична школа № 1
м. Луцьк, Україна*

Мистецтво ансамблевої гри – важлива ланка музичної культури, яка взаємодіє з вокально-інструментальною та музично-театральною концертною діяльністю. Саме поняття «ансамбль», трактують як «спільний творчо-виконавський процес». Що ж таке ансамблева гра? Це, як правило, взаєморозуміння, бажання працювати, задля вдосконалення художньо-мистецького виконавського результату усіх учасників колективу.

Ансамблева гра відрізняється від сольної насамперед тим, що й загальний план, та усі деталі інтерпретації – є творчі фантазії не одного, а декількох виконавців, і реалізуються вони їх спільними зусиллями. Гра в ансамблі вимагає від кожного учасника серйозного перегляду звичних уявлень про тембр звучання не лише одного інструменту, а й декількох. А гра у великих колективах потребує взаємодії з іншими тембральними звуками.

Інструментальний ансамбль суттєво розширює професійний кругозір виконавців, позитивно впливає на їх загальну культуру. Спільне музикування є стимулом саморозвитку, виховує творчу ініціативу, самостійність.

Яскравим прикладом ансамблевого мистецтва в галузі інструментальної музики – є ансамбль скрипалів. Як форма творчо-виконавської діяльності ансамбль скрипалів – це мистецький колектив, створений за принципом поєднання тембрально – однорідних музичних інструментів, а саме скрипок. Особливе місце ансамбль скрипалів займає в педагогічному процесі, функціонуючи майже в усіх закладах музичної освіти різних рівнів – від дитячих музичних шкіл, музичних училищ та коледжів, спеціальних музичних шкіл-інтернатів до вищих музичних закладів 3 та 4 рівня акредитації (консерваторій, інститутів, академій, університетів культури і мистецтв). Ансамблі функціонують також у закладах вищої освіти немистецького спрямування.

Ансамблі скрипалів є постійними учасниками різноманітних мистецьких конкурсів, творчих оглядів та фестивалів ансамблевої музики різних рівнів музично-професійної підготовки. Метою проведення подібних заходів є популяризація надбань класичної і сучасної музики, скрипкового ансамблевого музикування, пошуки нового репертуару та відповідних сучасних форм його репрезентації, демонстрування діапазону професійної майстерності та художньо-виконавських можливостей [1, 7–8].

Важливу роль у поширенні художніх традицій ансамблю скрипалів в сучасному культурному середовищі відіграють молодіжні та юнацькі колективи, створені при спеціальних мистецьких та інших вищих, середніх та початкових навчальних закладах. Загальним вектором розвитку подібних юнацьких та молодіжних ансамблів є скерованість на подальше набуття виконавського професіоналізму, перетворення ансамблевого колективу на цілісний творчий організм, а також опанування актуального нині різножанрового та різностильового репертуару.

У практиці дитячих музичних шкіл та у наступних ланках професійного навчання ще переважає акцент на розвиток в учнів саме сольних виконавських якостей, що може виробити в учня негативне ставлення до колективного музикування, як до справи другорядної. Часто невміння грати в ансамблі, оркестрі тощо, зводить фактично на нівець позитивні навички, засвоєні музикантом. Він відчуває себе непідготовленим оркестрантом, який відстає від своїх досвідчених колег. Передові педагоги переконливо показують, що саме в колективі музикант може в більшій мірі розкритися, розкрити найкращі свої сторони й разом з тим запозичувати найбільш ефективні прийоми гри при спілкуванні з товаришами по колективу.

Під час колективного музикування краще розвивається відчуття ритму, тому що музикант повинен слідкувати за рукою педагога, за смичками товаришів, слухати фортепіано, тобто постійно бути зосередженим, бо в іншому випадку він просто «випаде з музики». Теж саме стосується й слуху: учень змушений прислухатися до своєї групи, до сусідніх голосів, тобто постійно активізувати свої здібності. Музична пам'ять теж розвивається краще, тому що потрібно вивчати свій голос у співвідношенні до інших голосів, пам'ятати усі паузи та вступи. Художній смак учня стає більш гнучким і різноманітним [2, с. 86].

Для того щоб досконало навчити учня вмінню колективного музикування, йому потрібно пройти через певні етапи розвитку ансамблевої гри. Уже з перших уроків педагог має мати можливість збирати дітей-початківців у групи та привчити їх разом рухатися під музику, співати за рукою, виконувати музичну зарядку і вправи. Саме цим вже закладаються навички ансамблевої гри.

Найдоступніша музика для дітей у підготовчому ансамблі – це гра ритмічного акомпанементу. Викладач на своїй скрипці виконує мелодію простих пісень, а учні спочатку прийомом піщікато, а згодом смичком

на відкритих струнах своїх скрипочок акомпанують вчителю. Це дуже приваблива й ефективна форма музичного розвитку в учня навиків ансамблевої гри в музичній школі і дошкільної роботи.

В подальшому навчанні дуже корисно об'єднувати маленьких скрипалів для гри в унісон, що дуже добре впливає на розвиток інтонації, виховує ритмічну організованість та вміння уважно слухати свою гру та гру інших учасників ансамблю. Коли ігрові навички учень більш-менш опанував, він уже може грати в ансамблі скрипалів молодших класів, який обов'язково має бути на відділі струнно-смичкових інструментів в будь-якій музичній школі. В ансамблі скрипалів вже відбувається розподіл по партіях, тому в учнів краще розвивається поліфонічний слух. Також розширяється репертуар маленьких музикантів, а періодичні виступи на відкритих концертах виховують сценічну витримку.

На наступному етапі розвитку слід додати гру в оркестрі, до складу якого входять різноманітні інструменти. Гра в оркестрі надає юним музикантам неоціненну користь. Колективна гра відкриває перед ними нові грані музики, дарує радість спільних виступів, переконує у доцільності й важливості своєї справи [3, с. 32].

Усі вищезгадані етапи колективного музикування позитивно впливають на розвиток музичних здібностей учнів, розвивають виконавські навички юних скрипалів. Участь учнів у різноманітних ансамблях і оркестрах робить заняття дитини в музичній школі цікавішим. Гра в ансамблі допомагає виховати почуття колективізму, тому що учні, викладач та концертмейстер прагнуть до однієї мети-до якісного кінцевого публічного виконання музичних творів на концертах або конкурсах. І навіть учні з середніми музичними здібностями, які не в змозі яскраво та впевнено виступити сольо, під час гри в ансамблі показують свої найкращі виконавські сторони.

Слід підкреслити, що спеціальний репертуар для ансамблю скрипалів композитори створюють не часто. Саме тому програми таких колективів частіше складаються з різноманітних за походженням та виконавською специфікою (вокальних, інструментальних, оркестрових, або творів для сольного співу) авторських творів у перекладі для скрипкового ансамблевого складу.

Література:

1. Чайковська К.І. Ансамбль скрипалів в жанровій системі музично-виконавського мистецтва. *Видавництво СумДПУ ім.А.С.Макаренка*. 2018. 20 с.
2. Шумська О.О. Теорія і методика ансамблевого виконання. Харків 2020. 110 с.
3. Стеценко В. Закономірності інтонування на скрипці. *Київ: Музична Україна*, 1977. 62 с.